

Kirjallisuus

- ALASUUTARI, Pertti & ARMSTRONG, Karen & KYTÖMÄKI, Juha. Reality and Fiction in Finnish Tv Viewing. Yleisradio, Helsinki 1991. (Research Report 3/1991.)
- FROW, John. "Michel de Certeau and the Practice of Representation". Cultural Studies. Vol. 5:1 (1991).
- HALL, Stuart. "Sisäänkoodaus/uloskoodaus". Suom. Veikko Pietilä. Tiedotustutkimus 1/1985.
- HIETALA, Veijo & HONKA-HALLILA, Ari. "Mekin teloitimme pahat Ceausescut". Helsingin Sanomat, 10.7. 1990.
- HOLLAND, Norman N. Five Readers Reading. Yale University Press, New Haven 1975.
- LEVO-HENRIKSSON, Ritva. Arkkityyppi ja versiot. Tv-draamaa Amerikasta Aasiaan. Yleisradio, Helsinki 1991. (Tutkimusraportti 7/1991.)
- LULL, James. Inside family Viewing. Ethnographic Research on Television's Audiences. Routledge, London 1990.
- MORLEY, David. "Kulttuuriset muuntumat: vastarinnan politiikka". Suom. Veikko Pietilä. Tiedotustutkimus 1/1985.
- MORLEY, David. Family Television. Cultural Power and Domestic Leisure. Routledge, London 1988 (1986).
- PHILO, Greg. Seeing and Believing. The Influence of Television. Routledge, London 1990.
- SILVO, Ismo. "Television tarinat ja yleisö". Tiedotustutkimus 1/1984.

KATARINA ESKOLA

Monen tieteen kulttuuriviestintä

■ Tiedotustutkimuksen toimittajat ovat lähettäneet kommentoitavakseni Veijo Hietalan kirjoituksen, jossa hän punnitsee humanististen ja yhteiskuntatieteiden lähestymistapojen ja menetelmien soveltumista viestinnän ja erityisesti television tutkimukseen.

Hietala sijoittaa humanistiset ja yhteiskuntatieteet yllättävän jyrkästi eri karsinointiin — tapa, jota viime aikoina eräät muutkin humanistit ovat julkisuudessa edustaneet (vrt. keskustelu Suomen Akatemian toimikuntajaon uudistamisesta yhdistämällä humanistinen ja yhteiskuntatieteellinen toimikunta niin kuin Ruotsissa on tehty).

Ehkä hämmästyin tästä vastakkainasettelusta siksikin, että olisin odottanut juuri Hietalan olevan kiinnostunut niistä mahdollisuuksista, joita sisältyy *tieteiden rajoja ylittävään* kulttuurintutkimukseen. Turun yliopiston taiteiden tutkimuksen laitoksella työskentelevä Hietala toimii yhteisössä, jossa tällaiselle suuntautumiselle on hyvät edellytykset, joskin lähinnä *humanististen alojen välisenä* projektina. Laitoksella opetetaan ja tutkitaan kirjallisuutta, teatteria, musiikkia ja elokuvaa. Vailla merkitystä ei liioin liene, että saman katon alla opetetaan ja tutkitaan myös kulttuurihistoriaa.

Itse en usko, että myöskään *humanististen ja yhteiskuntatieteellisen* koulutuksen saaneet kulttuurin ja viestinnän tutkijat ovat Suomessa niin kaukana toisistaan kuin Hietala tuntuu ajattelevan. Minusta tuntuu pikemminkin siltä, että heidän lukeneisuutensa on viime vuosina lähentynyt toisiaan. Konkreettinen esimerkki eriseuraisuuden vähenemisestä yleisemminkin on jatkuvasti laajeneva Suomen Akatemian kulttuurin tutkimuksen verkosto, jossa on suunnilleen yhtä paljon humanististen kuin yhteiskuntatieteellisten alojen tutkijoita.

Monet kulttuurin ilmiöiden tutkijat ovat myös kiinnostuneita *cultural studies* -lähestymistavasta, jonka seuraavassa suomennan *kulttuuriviestinnän tutkimukseksi*. Kulttuuriviestinnän tutkimuksessa korostetaan, että tutkittaessa taidepohjaista tai tiedepohjaista kulttuuria, viestintää tai ihmisten arkielämää ja elämäntapaa on hyödyllistä tuntea useamman kuin yhden tieteenalan käsitteitä ja keskustelua.

Lähestymistapa korostaa myös kokonaisprosessien tutkimusta. Televisiotutkimuksessa tämä tarkoittaa tuotannon, ohjelmatekstien ja niiden vastaanoton tutkimusta. Ei riitä että analysoidaan pelkästään tuotantoa, ainoastaan tekstejä tai yksinomaan yleisöjä ja viestien vastaanottoa ja vaikutusta. Kommunikaatioprosessin kokonaisvaltainen tutkimus edellyttää, että tutkimuksessa paneudutaan myös ideologian, vallan ja hallinnan kysymyksiin. Ei ole suinkaan sattuma, että Jyväskylässä muutama vuosi sitten järjestetyssä Maailmankulttuurin äärellä -kongressissa puhuneen Stuart Hallin alustuksen otsikkona oli *Kulttuuri ja vastarinta* ja Immanuel Wallersteinin *Kulttuuri modernin maailmanjärjestelmän taistelutantereena*.

Edellisen taustaa vasten Hietalan esittämät näkemykset esimerkiksi yhteiskuntatieteellisen viestintätutkimuksen empirismistä vaikuttavat ainakin osittain aikansa eläneiltä. Kaikenlaista tutkimusta tulee tietysti aina vastaan, hyvää ja huonoa.

Vanhanaikaiselta vaikuttaa minusta myös Hietalan väite yhteiskuntatieteiden 'lopullisesta selittämisestä'. Muistan omasta puolestani aikoinani hämmästyneeni, kun kirjallisuuden reseptiotutkimuksessa tuotiin esiin tärkeänä uutena asiana se, että vasta tuon lähestymistavan myötä luovuttiin ajatuksesta, että kaunokirjallisilla teoksilla olisi jokin pysyvä, muuttumaton merkitys.

Edelleen väittäisin, että eivät yksinomaan humanistit vaan myös yhteiskuntatieteilijät ovat selvillä siitä, että kommunikaatio ei ole läpinäkyvää. Yhteiskuntatieteilijät tietävät myös, mikä haastattelu- tai kyselyvastausten luonne on ja miten niitä tulee eritellä ja tulkita. Kiinnostus diskurssianalyysia kohtaan on voimistunut niin kuin kulttuurin ja viestinnän tutkimuksen monista uusista suomalaista oppikirjoista on nähtävissä (vrt. esim. Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta (1990), Taide modernissa maailmassa (1991) tai Nykyajan sadut (1991)).

Yhtä mieltä olen kuitenkin Hietalan kanssa siitä, että esimerkiksi "av-tutkijan tulisi olla selvillä elävän kuvan ja äänen 'peruskielestä'". Tekstianalyyseissa pelkästään yhteiskuntatieteellisen koulutuksen saaneet viestinnän tutkijat ovat varmastikin vielä aika avuttomia.

Hietalalta kysyisin lopuksi, tunnustetaanko nykyään todellakin, että "tämän päivän yleisölle ns. viihdekirjallisuus tai vaikkapa TV-sarjat voivat tuottaa samanlaista emotionaalista-älyllistä mielihyvää kuin Shakespearen draamat Elisabetin ajan teatterileisölle tai 1800-luvun suuret venäläiset romaanit aikalaislukijoille". Nykyajan sadut -

teokseen kirjoittamassaan artikkelissa Poeettinen funktio ja reseptitutkimus kirjallisuudentutkija Erkki Vainikkala kiistää sellaisten analyysien todistusvoiman, joissa ei oteta huomioon kulttuurisia eroja eikä nähdä, että tekstien osat saavat merkityksensä vain kokonaisuudessa.

Hietala puhuu kirjoituksessaan humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen kulttuurintutkimuksen vastakkaisuuksista ja jälkimmäisen 'oppimattomuuksista'. Minä puolestani olen pyrkinyt todistelemaan, että aivan näin ei ehkä kuitenkaan ole.

Tärkeämpää kuin tämäntapainen kinastelu olisi kuitenkin se, että humanististen ja yhteiskuntatieteiden tutkijat keskustelisivat intressittömästi erillisten tieteiden rajoituksista ja uskaltautuisivat nykyistä enemmän yhdistämään töissään eri lähestymistapoja.

Medialisoituneessa yhteiskunnassa ja kulttuurissa tai, yleisemmin, informaatioteknologisessa yhteiskunnassa, erilliset humanistiset tai yhteiskuntatieteet ovat *yksinään* suhteellisen voimattomia vastaamaan 'uuden ajan' haasteisiin. Nyt pitäisi miettiä, onko Suomessa riittävästi edellytyksiä ja tahtoa toteuttaa kulttuurin ilmiöiden tutkimuksessa monitieteellistä tai jopa poikkitieteellistä projektia nykyistä vahvemmalla pohjalla.

ENSIO PUOSKARI

Kulttuuri, viestintä ja subjekti

■ Hallinnolliseksi kutsuttu, empiirinen viestintätutkimus eli valtavirta on kriisissä kun taas kriittiset tutkimusvirtaukset eri ilmenemismuodoissaan ovat nousemassa hallitsevaan asemaan tiedotustutkimuksessa. Tästä esimerkkinä on vaikka *Critical Studies in Mass Communication*, joka alkoi ilmestyä 1984 — siis samoihin aikoihin kun *Journal of Communicationin Ferment* -erikoisnumerossa oli alustavasti pohjustettu kulttuuritutkimuksellisten perinteiden vahvaa esiinmarssia tiedotustutkimuksen kentälle.

Tähän kenttään sopii myös Hietalan artikkelin tapa jäsentää viestintäilmiöitä. Hietalan artikkelin kolmeksi avainkäsitteeksi voi nostaa kulttuurin, viestinnän ja subjektin, joita käsitellessään hän on vahvimmillaan kulttuurin ja subjektin välisen suhteen analyysissa. Viestinnän käsite ei kuitenkaan nouse kovin keskeiselle sijalle, vaikka tuntuisi luontevalta ajatella, että se olisi kulttuurin ja subjektin 'välittäjätermi', niin kuin Chang (1989, 15) sen määrittelee: "juuri ihmisen olemassaolo on minän ja toisen, itsen ja maailman välistä viestintää".

Viestinnällisyyden ja sen tutkimuksen käsitteellistämässä Hietala liikkuu vanhojen tuttujen dikotomioiden, humanistinen vs. sosiologinen tutkimus ja kvantitatiivinen vs. kvalitatiivinen metodologia, muodostamien binaaristen oppositioiden varassa. Nämä dikotomiat kulkevat lukijaa hiertävästi läpi artikkelin. Kahtiajako tietenkin on hallinnut tiedotustutkimuksen kenttää sen alkuvaiheista lähtien eli Lazarsfeldin jaottelusta hallinnolliseen ja kriittiseen tutkimukseen, jonka eri versioita ovat Mertonin erottelu tie-